

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

IC²I JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
CODING
SCHEM
0191-8694
WWW.INNOVATIVEWORLD.NET

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBID

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

**3-JILD, 6-SON
2026**

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

**Academic
Resource
Index**

DRJI Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

3-JILD, 6-SON | MAY - 2026 |

+99833 5668868 | www.innoworld.net | @Anvarbek_PhD

MAXSULOT ISHLAB CHIQRARISH XARAJATLARNI OPTIMALLASHTIRISH**Jakbarov Murodbek**

Andijon davlat texnika universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

murajakbarov0429@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi mahsulot ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni optimallashtirish masalalari tahlil qilinadi. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda resurslardan oqilona foydalanish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda boshqaruv tizimini takomillashtirishning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, xarajatlarni kamaytirishning asosiy yo'llari va usullari ko'rib chiqilib, ularning korxonalar rentabelligiga ta'siri tahlil etilgan. Tadqiqot natijasida ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkinligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: mahsulot ishlab chiqarish, xarajatlar, optimallashtirish, samaradorlik, resurslardan foydalanish, ishlab chiqarish xarajatlari, rentabellik, boshqaruv

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan ishlab chiqarish xarajatlari to'g'ri boshqarish va optimallashtirish darajasiga bog'liq. Raqobat kuchayib borayotgan hozirgi davrda mahsulot tannarxini pasaytirish va sifatni saqlab qolish korxonalar oldida turgan muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ishlab chiqarish xarajatlari tarkibiga xomashyo, energiya resurslari, mehnat xarajatlari va boshqa operatsion sarf-xarajatlar kiradi. Ushbu omillarni samarali boshqarish orqali korxonalar o'zining iqtisodiy barqarorligini ta'minlashi va bozorda raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.

Shu sababli, mahsulot ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni optimallashtirish masalalarini o'rganish, zamonaviy yondashuv va usullarni joriy etish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Asosiy qism

1. Ishlab chiqarish xarajatlarning iqtisodiy mohiyati

Mahsulot ishlab chiqarish xarajatlari korxonalar faoliyatining muhim iqtisodiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu xarajatlar mahsulot tannarxini shakllantiradi va bevosita korxonaning moliyaviy natijalariga ta'sir ko'rsatadi. Ishlab chiqarish xarajatlari xomashyo va materiallar, mehnat resurslari, energiya sarfi, amortizatsiya ajratmalari hamda boshqa operatsion xarajatlar kiradi.

Xarajatlarni to'g'ri hisobga olish va tahlil qilish korxonalar faoliyatining samaradorligini baholashda muhim ahamiyatga ega. Shu bois, xarajatlar tarkibini chuqur o'rganish va ularni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish zarur hisoblanadi.

2. Xarajatlarni optimallashtirishning asosiy yo'nalishlari. Ishlab chiqarish xarajatlari optimallashtirish bir nechta muhim yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Avvalo, resurslardan samarali foydalanish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Xomashyo va materiallardan tejamkorlik bilan foydalanish, chiqindilarni kamaytirish hamda energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish xarajatlarni sezilarli darajada qisqartirish imkonini beradi.

Shuningdek, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamlashtirish ham muhim omillardan biridir. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali mehnat unumdorligini oshirish va inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytirish mumkin. Bu esa o'z navbatida ishlab chiqarish xarajatlarning kamayishiga olib keladi.

Bundan tashqari, logistika va ta'minot tizimini takomillashtirish ham xarajatlarni optimallashtirishda muhim rol o'ynaydi. Xomashyo yetkazib berish jarayonlarini to'g'ri tashkil etish ortiqcha xarajatlarning oldini oladi.

3. Xarajatlarni kamaytirishning zamonaviy usullari

Hozirgi kunda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish uchun turli zamonaviy boshqaruv usullari qo'llanilmoqda. Jumladan, “Lean production” (tejamkor ishlab chiqarish) konsepsiyasi ortiqcha jarayonlarni qisqartirish va samaradorlikni oshirishga qaratilgan. Ushbu yondashuv orqali keraksiz harakatlar, ortiqcha zaxiralar va vaqt yo'qotishlari kamaytiriladi.

Shuningdek, “Just-in-Time” tizimi orqali zaxiralarni minimal darajada ushlab turish va ishlab chiqarish jarayonini uzluksiz tashkil etish mumkin. Bu esa saqlash xarajatlarini kamaytiradi va resurslardan yanada samarali foydalanishga imkon yaratadi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish ham xarajatlarni boshqarishda muhim vosita hisoblanadi. ERP tizimlari yordamida korxonalar resurslarini kompleks boshqarish va xarajatlar ustidan nazoratni kuchaytirish mumkin.

4. Xarajatlarni optimallashtirishning natijalari

Xarajatlarni optimallashtirish korxonalar faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Eng avvalo, mahsulot tannarxining pasayishi natijasida korxonalar raqobatbardoshligi oshadi. Bu esa bozorda mustahkam o'rin egallash imkonini beradi.

Shuningdek, xarajatlarning kamayishi korxonalar foyda miqdorini oshiradi va moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi. Resurslardan oqilona foydalanish esa ishlab chiqarish jarayonining samaradorligini oshiradi hamda uzoq muddatli rivojlanish uchun zamin yaratadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, internet yoshlar hayotida muhim o'rin egallab, ularning bilim olishi, muloqoti va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Uning imkoniyatlaridan samarali foydalanish yoshlarning intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, internetdan noto'g'ri va me'yoridan ortiq foydalanish turli salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Xususan, vaqtni samarasiz sarflash, zararli axborotlar ta'siriga tushish hamda internetga qaramlik kabi muammolar yoshlar rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli, internetdan foydalanish madaniyatini shakllantirish, yoshlar orasida axborot savodxonligini oshirish hamda ulardan ongli va maqsadli foydalanishni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi. Faqat shundagina internetning ijobiy jihatlaridan to'liq foydalanish va salbiy ta'sirlarini kamaytirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. To'xtayev N., Rasulov A. *Axborot texnologiyalari asoslari*. Toshkent, 2020.
3. Castells M. *The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
4. Anderson J., Rainie L. “The Future of the Internet.” Pew Research Center, 2021.
5. www.sciencedirect.com
6. www.ieee.org